

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางเพศและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. วัยรุ่น
2. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
3. การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
4. ทฤษฎีการสื่อสาร
5. ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางเพศ

วัยรุ่น

1. ความหมายของคำว่าวัยรุ่น (Adolescence)

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายโดยแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นชายหนุ่มและหญิงสาว วัยนี้จะเป็นวัยที่สมองมีการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ มีพัฒนาการทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม วัยนี้จะสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นบรรลุนิติภาวะ มีความสามารถเพียงพอที่จะดำรงชีวิตอย่างอิสระไม่ต้องอยู่ภายใต้การคุ้มครองของบิดามารดา สามารถรับผิดชอบต่อชีวิตตนเอง และมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นจึงเป็นวัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก เป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงไปสู่วัยผู้ใหญ่ ในเด็กหญิงจะกำหนดที่การเริ่มมีประจำเดือน ส่วนเด็กชายถือเอาตอนที่ร่างกายมีการผลิตอสุจิ จึงเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายพร้อมที่จะมีเพศสัมพันธ์ได้ (Elizabeth B. Hurlock, 1967, p.2; WHO อ้างใน พิสมัย นพรัตน์, 2543, หน้า 9; สุชา จันทน์เอม, 2536, หน้า 2-3)

2. ช่วงอายุของวัยรุ่น แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ (สุชา จันทน์เอม, 2536, หน้า 136-137; พรพิมล เกษมนาครินทร์, 2539, หน้า 18-23; จันทน์วิภา ศิลกสัมพันธ์, 2543, หน้า 18-20)

2.1 วัยรุ่นตอนต้น (early adolescence) โดยเด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี และเด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี ในวัยนี้วัยรุ่นทั้งสองเพศจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและความคิด เด็กชายสามารถหลั่งน้ำอสุจิได้ จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับความสุข

สุดยอดทางเพศ อันอาจทำให้เกิดการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง สำหรับเด็กหญิงจะมีประจำเดือน หน้าอกและสะโพกขยายใหญ่ขึ้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ บุคลิกภาพและสังคม สถิติปัญญา กล่าวคือ วัยรุ่นมักหงุดหงิด อารมณ์เสียเนื่องจากความเครียด ความวิตกกังวลเกี่ยวกับสัดส่วนของตนเอง น้ำหนักตัว และมีความ ขัดแย้งทางสังคม วัยรุ่นมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่างๆ มีความรู้สึกว่ามีใคร เข้าใจ ไม่มีใครเห็นใจตน นอกจากนี้อาจขาดความเชื่อมั่นในตนเองอีกด้วย

2.2 วัยรุ่นตอนกลาง (middle adolescence) ในวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย น้อยลง แต่จะมีบุคลิกภาพที่ดึงดูดความสนใจของเพศตรงข้ามมากขึ้น เช่น โบหน้าอิมเอิบ ผมนุ่มสลวย มีลักษณะความเป็นหญิงและชายอย่างเด่นชัด เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15-18 ปี เด็กชาย จะมีอายุระหว่าง 17-19 ปี วัยรุ่นตอนกลางจะเป็นช่วงที่เริ่มแยกจากครอบครัว ทำตัวห่างเหินกับ สมาชิกในครอบครัว เริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อนวัยเดียวกันและเพศเดียวกันมากขึ้น จากลักษณะเพศที่ ปรากฏอย่างชัดเจน ทำให้สำนึกในความแตกต่างระหว่างเพศ ช่วงนี้บางคนจะติดกลุ่มเพื่อน จนอาจ ละเลยหน้าที่ความรับผิดชอบในบ้านที่ได้รับมอบหมาย จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความ ขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวหรือกับผู้ใหญ่ นอกจากนี้วัยรุ่นเริ่มคิดกันที่จะไม่ให้ผู้ใหญ่มายุ่งเกี่ยว ในเรื่องส่วนตัว เริ่มมีการแยกตัวจากผู้ใหญ่มากขึ้น คบกับเพื่อนมากขึ้น แต่ลักษณะการคบเพื่อนใน วัยนี้ยังไม่จริงจึงอาจารอาจเปลี่ยนเพื่อนไปเรื่อย ๆ ตามความพอใจในแต่ละระยะ

2.3 วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence) เด็กหญิงมีอายุ 18-20 ปี และเด็กชายจะมีอายุ ระหว่าง 19-21 ปี วัยรุ่นตอนปลายร่างกายทุกส่วนเจริญเต็มที่บ่งบอกความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ น้ำหนักและส่วนสูงที่เพิ่มขึ้น โครงกระดูกใหญ่โตและแข็งแรงเต็มที่ ในช่วงนี้กล้ามเนื้ออาจเจริญ แข็งแรงเต็มที่ อวัยวะภายในจะเจริญเต็มที่แบบผู้ใหญ่ ดังนั้นวัยรุ่นจะรับประทานอาหารได้มาก จึง มักถูกเรียกว่า เป็นวัยกำลังกินกำลังนอน ในด้านการเคลื่อนไหวทั่วไปเริ่มมีจังหวะดีขึ้นเพราะเผชิญ กับภาวะการเปลี่ยนแปลงของร่างกายมานานพอสมควร จนเริ่มปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้พัฒนาการด้านอารมณ์ สถิติปัญญา บุคลิกภาพและสังคมจะเจริญเติบโตเต็มที่ ในวัยนี้จะมี ความพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม พยายามหัดคิดและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมทั้งแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. พัฒนาการของวัยรุ่น แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ดวงใจ กษานติกุล, 2536, หน้า 818-826; จันทิชาติตา พฤกษานานนท์, 2538, หน้า 142; พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539, หน้า 51-52)

3.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย (physical development) ในช่วงวัยรุ่นน้ำหนักจะ เพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 25 ของน้ำหนักและความสูงในวัยเด็ก นอกจากนี้จะมีอิทธิพลของฮอร์โมนเพศ ทำให้มีการพัฒนาลักษณะทางเพศคือ เด็กหญิงจะเริ่มมีประจำเดือนครั้งแรก สะโพกผายออก

ทรงออกเริ่มได้ขนาดใกล้เคียงกับผู้ใหญ่ ขณะที่วัยวะเพศเพิ่มมากขึ้น เด็กชายเสียงเริ่มเปลี่ยนเป็นห้าวขึ้น ขนตามแขนขามากขึ้น ร่างกายมีการผลิตน้ำอสุจิและมีการหลั่งน้ำอสุจิขณะหลับ ขณะเดียวกันก็จะกระตุ้นให้เกิดแรงผลักดันทางเพศ (sex drive) ทำให้วัยรุ่นเริ่มมีความต้องการทางเพศ ส่งผลให้มีความสนใจ อยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศ อาจให้ความสนใจหนังสือโป๊หรือหนังสือที่เป็นภาพเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศ

3.2 พัฒนาการทางบุคลิกภาพและสังคม (personality & social development) วัยรุ่นจะมีความต้องการที่จะทำให้อันเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ และบุคคลในสังคม ในบางกรณีวัยรุ่นต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับว่าตนเป็นผู้ใหญ่ และจากการที่วัยรุ่นเป็นช่วงต่อระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะป็นลักษณะรูปร่าง สังคม หรือความคิด ทำให้วัยรุ่นเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ของตน บางครั้งวัยรุ่นอยากเป็นเด็กเพราะไม่ต้องรับผิดชอบอะไร แต่บางครั้งก็อยากเป็นผู้ใหญ่ที่มีอิทธิพลต่าง ๆ ในสังคม ความสับสนนี้ทำให้วัยรุ่นจับกลุ่มกันเอง สร้างลักษณะเฉพาะของกลุ่ม มีค่านิยมของกลุ่ม จะเข้าหากกลุ่มเพื่อนซึ่งมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน ซึ่งการเข้าหากกลุ่มเพื่อนนี้จะช่วยให้เกิดความเป็นอิสระจากครอบครัว และในขณะเดียวกันก็อาจถูกเพื่อนชักจูงให้ลองทำสิ่งทีอาจเป็นผลเสียต่อสุขภาพและอนาคต

3.3 พัฒนาการด้านอารมณ์ (emotional development) สภาพอารมณ์ของวัยรุ่นจะไม่คงที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายและรวดเร็ว มีอารมณ์วู่วาม หงุดหงิดง่าย มีความรู้สึกตรงไปตรงมาเปิดเผย ไม่สามารถเก็บความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบได้ ในบางสถานการณ์จะแสดงความเป็นคนมีเหตุมีผล แต่บางครั้งก็มีพฤติกรรมทำตามใจตนเอง เป็นเหตุให้เกิดความสับสนและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา (intellectual development) วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างรวดเร็ว สามารถคิดหาเหตุผลในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีความจำดีและสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งสรุปได้ดังนี้

3.4.1 วัยรุ่นเป็นวัยแห่งความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองสิ่งใหม่ ๆ แต่จะไม่ใช้ความคิดลึกซึ้งกับสิ่งใด ชอบการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความแปลกใหม่ ดังนั้นวัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ชอบคิดค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสามารถดูได้จากการเลือกเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การไว้ทรงผมแปลก ๆ

3.4.2 วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ทั้งจากสถาบันการศึกษาและสิ่งแวดล้อมและจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในสังคม พัฒนาการทางด้านสติปัญญากว้างขวางขึ้นด้วยการเรียนรู้จากวิถีลองผิดลองถูก

3.4.3 วัยรุ่นเป็นวัยที่สามารถเรียนทักษะต่าง ๆ ได้ดี เช่น การใช้เครื่องมือ ทำการฝีมือ การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เล่นดนตรี ขับรถยนต์ เล่นกีฬา ตลอดจนการทดลองต่าง ๆ วัยรุ่นเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดในการศึกษา พัฒนาการทุกด้านกำลังเจริญเติบโตเต็มที่ ความสามารถทางสมองมีการพัฒนาขึ้น มีประสบการณ์ในชีวิตมากขึ้น รู้จักคิดหาเหตุผล สามารถเรียนรู้สิ่งที่ยาก ๆ ได้ ความสามารถจะขึ้นอยู่กับเขาวิญญาของแต่ละคน

3.4.4 วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักวิจารณ์สิ่งต่าง ๆ ที่คนรู้เห็นเป็นไปตามที่ตนคิดว่ามีเหตุผลพอสมควรแล้ว การศึกษาในสถาบันการศึกษาและการอบรมจะช่วยให้การค้นหาเหตุผลดียิ่งขึ้น

3.4.5 วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการสร้างทัศนคติอันดีงาม เช่น ทัศนคติทางประชาธิปไตย ทัศนคติเกี่ยวกับคุณค่าทางสังคม เป็นต้น

3.4.6 วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มคิดถึงการประกอบอาชีพ ต้องการเป็นอิสระทางด้านการใช้เงินและอื่น ๆ ทำให้อยากเป็นตัวของตัวเอง เริ่มคิดหาเงินด้วยตนเองและนึกถึงอาชีพต่าง ๆ ที่ช่วยให้ได้เงิน ตลอดจนรู้จักสำรวจตนเองว่าเหมาะสมกับอาชีพใด มีวิธีการคิดตัดสินใจว่าจะเลือกคบเพื่อนเข้าสังคมและการเลือกคู่ครองที่เหมาะสม

3.4.7 มีความเชื่อมั่นในสิ่งต่าง ๆ อย่างรุนแรง วัยรุ่นจะมีเหตุผลในการเชื่อหรือไม่เชื่อเป็นของตนเอง และพยายามพิสูจน์ให้เห็นความเชื่อของคนมีความต้องการให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามตน

4. ความต้องการของวัยรุ่น

จากความคิดเห็นของนักจิตวิทยาและสังคมวิทยาของไทยเกี่ยวกับความต้องการของวัยรุ่น สามารถสรุปความต้องการของวัยรุ่นไทยได้ 4 ประการ (ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์, 2538, หน้า 39; พรพิมล เขียมนาครินทร์, 2539, หน้า 102-109)

4.1 ความต้องการเกี่ยวกับเรื่องเพศ นับตั้งแต่การมีเพื่อนต่างเพศจนกระทั่งความคิดเกี่ยวกับการมีคู่ครอง

4.2 ความต้องการได้รับอิสระและเสรีภาพ เป็นความต้องการที่รุนแรงมากในวัยนี้ วัยรุ่นต้องการแสดงออกว่าตนเป็นผู้ใหญ่ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มาก้าวก้าวยในชีวิตตนต้องการมีอิสระในความคิด การตัดสินใจและการกระทำบางสิ่งด้วยตนเอง

4.3 ความต้องการการยอมรับนับถือจากสังคม โดยเฉพาะจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นอยู่ในระยะของการที่จะเริ่มเป็นผู้ใหญ่ หรือการได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่จะทำให้วัยรุ่นมีความภูมิใจในตนเอง

4.4 ความต้องการมีหลักการและอุดมการณ์ วัยรุ่นจะพยายามเลือกหาหลักการหลักปรัชญา หรืออุดมคติที่ตนพอใจเพื่อเป็นหลักประกันว่าตนมีแนวทางที่ดีไว้ยึดถือได้

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

1. ความหมายของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติทางเพศที่ก่อให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย หรือการมีคู่นอนจำนวนมาก (Deering, 1993, pp. 68-69) ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญายังไม่ดีพอ วัยรุ่นจึงเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ง่าย (จันทร์พิศา พุกยานานนท์, 2538, หน้า 141)

2. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 การมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น จากการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในจังหวัดน่านพบว่า นักศึกษาชายเริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ย 16.7 ปี ส่วนนักศึกษาหญิงมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ย 17.8 ปี (ปวีณา สายสูง, 2541, หน้า 62) สำหรับการศึกษาพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนวัยรุ่นสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก คือ 15.7 ปี (ทวิวรรณ ชาลีเดื่อ, 2541, หน้า 22-28) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 720 คน พบว่านักศึกษาชายและนักเรียนหญิงเริ่มมีเพศสัมพันธ์ ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ย 15.7 และ 15.2 ปี ตามลำดับ (พิสมัย นพรัตน์, 2543, หน้า 61) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุน้อย อาจนำมาสู่การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้มากขึ้น

2.2 การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย เป็นพฤติกรรมเสี่ยงอย่างหนึ่งที่จะทำให้วัยรุ่นเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายดำเนินงานโครงการให้ประชาชนใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ เพราะการปฏิบัติเช่นนี้สามารถป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อย่างเพียงพอ และไม่เข้าใจถึงประสิทธิภาพของถุงยางอนามัยอย่างดีเช่นกัน (อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์, 2537, หน้า 1) จากการศึกษาความรู้เรื่องโรคเอดส์และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยในนักศึกษาระดับวิทยาลัยแถบตะวันตกของสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ เพราะเห็นว่า

ดูยางอนามัยขัดขวางการมีเพศสัมพันธ์ ทำให้ความพอใจลดลง ไม่สะดวกสบายและทำให้ความรู้สึกทางเพศลดลง (Strader & Beaman, 1989, p. 64) สำหรับในประเทศไทย จากการศึกษาการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งพบว่า นักศึกษามัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาเพศชายไม่ใช้ดูยางอนามัยในสัดส่วนเท่ากัน เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่ไม่ใช่หญิงบริการทางเพศคือ ร้อยละ 40 ส่วนนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนชาย ไม่ใช้ดูยางอนามัยถึงร้อยละ 55.6 และ 44.4 ตามลำดับ (พิสมัย นพรัตน์, 2543, หน้า 76) ส่วนการศึกษาพฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่กำหนดความตั้งใจใช้ดูยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอดส์ของเด็กวัยรุ่นชาย จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,108 คน พบว่า วัยรุ่นชายมีการใช้ดูยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก เพียงร้อยละ 9.6 แต่มีการใช้ดูยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่คนรักหรือหญิงบริการทางเพศ ร้อยละ 40 (ศรีสุดา โภคา, 2541, หน้า 63)

2.3 พฤติกรรมการมีคู่นอนมากกว่า 1 คน หมายถึง การเปลี่ยนคู่นอนหรือชายที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งผลจากพฤติกรรมการมีคู่นอนจำนวนมากนี้จะเป็สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (Weinarewee P., 1995, p.44) จากการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นต่อการติดเชื้อเอชไอวี ในสหรัฐอเมริกา พบว่าวัยรุ่นหญิงอายุ 15-17 ปี ร้อยละ 45 มีคู่นอน 1 คน และร้อยละ 26 มีคู่นอน 3-5 คน ส่วนวัยรุ่นชายอายุ 18-19 ปี ร้อยละ 20 มีคู่นอน 3-5 คน ร้อยละ 20 มีคู่นอน 6-10 คน และอีกร้อยละ 11 มีคู่นอน 11 คนหรือมากกว่า และยังพบอีกว่าวัยรุ่นชายหญิงที่มีคู่นอนจำนวนมากมีภาวะเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ถึงร้อยละ 10 (National Institute of Child health and Human Development, 1994, p.82) ส่วนการศึกษาการใช้โปรแกรมป้องกันโรคเอดส์ ในโรงเรียนของรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า กลุ่มนักเรียนที่ศึกษานอกโรงเรียนมีเพศสัมพันธ์ก่อนนักเรียนที่เรียนในโรงเรียน และมีคู่นอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (O' Hara, Messick, Fichtner & Parris, 1996, p. 176-182) จากการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น จังหวัดน่านกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน พบว่า นักศึกษาร้อยละ 36.7 มีคู่นอนตั้งแต่ 1-5 คนหรือมากกว่า โดยส่วนใหญ่มีคู่นอนจำนวน 1-2 คน ร้อยละ 31.7 (จันทร์แรม ทองศิริ, 2539, หน้า 36) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชายและหญิง จังหวัดแพร่ พบว่า นักเรียนชายส่วนใหญ่มีคู่นอน 2-3 คน (อัมพวรรณ นววัฒน์ และฉวีวรรณ ไวยเนตร, 2540, หน้า 20)

จะเห็นได้ว่าปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่พบในวัยรุ่นนั้นอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง เนื่องจากเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อย มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนมากกว่า 1 คนขึ้นไป และมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ใช้ดูยางอนามัยทุกครั้ง โดยส่วนใหญ่จะใช้ดูยางอนามัยกับ

หญิงบริการทางเพศมากกว่าการใช้ถุงยางอนามัยกับเพื่อนหรือคู่นอน ซึ่งอาจเกิดจากมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องสิ่งเหล่านี้จะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์

3. ผลกระทบจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

3.1 การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น นับเป็นปัญหาที่รุนแรงมากสำหรับวัยรุ่น ซึ่งเป็นผลจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ หรือมีความเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์นาน ๆ ครั้งจะไม่ตั้งครรภ์ หรือกลัวบิดามารดาจะรู้ว่าใช้ยาคุมกำเนิด จึงอาจทำให้ตั้งครรภ์ได้ ซึ่งการตั้งครรภ์ในระยะวัยรุ่นนั้นจะส่งผลเสียต่อวัยรุ่นและทารกในครรภ์ได้ เช่น วัยรุ่นจะมีปัญหาในเรื่องการเจริญเติบโตโดยเฉพาะความสูง เกิดภาวะ โลหิตจาง ความดันโลหิตสูง ศีรษะทารกไม่ได้สัดส่วนกับช่องเชิงกราน มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยวัยรุ่นเหล่านี้ไม่มีโอกาสกลับไปเรียนหนังสือหรือบางที่ต้องออกจากงาน ทำให้ขาดรายได้ ชีวิตครอบครัวไม่ราบรื่น อัตราการหย่าร้างสูง (Hyde อ้างใน พรภิมล แก้วกมล, 2539, หน้า 22; บุศยา แรกข้าว, 2543, หน้า 112-114)

3.2 การทำแท้ง

วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์นอกสมรส ดังนั้นจึงมักได้รับความกดดันจากครอบครัวและสังคม ดังนั้นจึงหาทางออกโดยการทำแท้ง ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น มดลูกทะลุ ตกเลือด ติดเชื้ออย่างรุนแรง (พรรณพิไล ศรีอาภรณ์, 2537, หน้า 23) ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการประมาณจำนวนการทำแท้งทั้งประเทศคือ 200,000-300,000 ครั้ง (บุศยา แรกข้าว, 2543, หน้า 118) และจากการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับเพศ การเจริญพันธุ์ และการคุมกำเนิดในวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างจำนวน 502 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยตั้งครรภ์ที่ไม่พึงปรารถนาและหาทางออกโดยการทำแท้ง ร้อยละ 10.6 (ชวนชม สกนชวัฒน์ อ้างใน ทวีวรรณ สัมพันธ์สิทธิ์, 2535, หน้า 19)

3.3 การเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ โรคซิฟิลิส หนองใน แผลริมอ่อน ฝีมะม่วง และหนองในเทียม รวมทั้งโรคเอดส์ด้วย ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ เนื่องจากอุบัติการณ์ของโรคเหล่านี้ยังสูงอยู่และมีปัจจัยหลายประการที่บ่งชี้ว่าอุบัติการณ์ของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น สาเหตุอาจเนื่องมาจาก อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกมีผลต่อสังคมไทยมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า วัยรุ่นมีอิสระที่จะคบเพื่อนต่างเพศได้มากขึ้นและมีทัศนคติที่ยอมรับพฤติกรรมทางเพศโดยเปิดเผยมากขึ้น และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การเคลื่อนย้ายของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ เปิดโอกาสให้มี

พฤติกรรมทางเพศมากขึ้น เนื่องจากความเหงาและขาดความเหนียวรั้งจากค่านิยมเดิม นอกจากนี้สถานเริงรมย์ซึ่งเป็นแหล่งแพร่โรคที่สำคัญก็ยังมีอยู่มากมาย (สมยศ จารุวิจิตรวัฒนา, 2532, หน้า 1) จากรายงานของศูนย์ควบคุมโรคติดต่อ (Center for disease control [CDC], 1992, pp. 289) ในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า มีประชากรในกลุ่มอายุ 10-19 ปี ป่วยเป็นซิฟิลิสระยะที่ 1 และระยะที่ 2 จำนวน 4,072 ราย โดยร้อยละ 66 ของผู้ป่วยทั้งหมดเป็นเพศหญิง สำหรับในประเทศไทย จากรายงานของกองระบาดวิทยาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ถึง 30 เมษายน พ.ศ. 2543 พบผู้ป่วยเอดส์จำนวน 142,027 ราย โดยพบผู้ป่วยเอดส์ในกลุ่มอายุ 25-29 ปีสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.3 (กองระบาดวิทยา, 2543, หน้า 1-2) การติดต่อของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การร่วมเพศกับบุคคลที่เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย การใช้สิ่งของร่วมกับบุคคลที่เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ดังนั้นการป้องกันการติดต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ งคร่วมเพศกับบุคคลที่น่าสงสัยจะเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ไม่ใช้สิ่งของร่วมกับผู้ป่วยหรือบุคคลที่น่าสงสัยจะป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีการร่วมเพศกับสตรีอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาตน ถ้าเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ต้องงคร่วมเพศจนกว่าจะหายขาดและต้องรีบปรึกษาแพทย์ทันทีที่มีอาการผิดปกติเกิดขึ้น (มยุรี ภูงามทอง, 2533, หน้า 136; อนุพงศ์ ชิตวรากร, 2542, หน้า 361)

ส่วนการติดต่อของโรคเอดส์ มี 3 ทางด้วยกัน ได้แก่ การร่วมเพศกับผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย การถ่ายทอดจากแม่ไปสู่ลูกในระยะก่อนคลอด ขณะคลอดหรือหลังคลอด และการรับเชื้อทางเส้นเลือด ซึ่งพบได้ 3 กรณีคือ การใช้เข็มหรือกระบอกฉีดยาร่วมกับ ผู้ที่มีเชื้อโรคเอดส์ การรับเลือดในการผ่าตัดหรือการรักษาโรคเลือดบางชนิด และการรับอวัยวะของผู้ที่มีเชื้อเอดส์หรือการผสมเทียม ส่วนการป้องกันการติดต่อโรคเอดส์ สามารถกระทำได้ดังนี้ มีพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย (safe sex) ไม่สำส่อนทางเพศ ไม่เปลี่ยนคู่นอนบ่อย มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ไม่ใช้เข็มและกระบอกฉีดยาร่วมกับผู้ติดยาเสพติดหรือบุคคลไม่ใช่ของใช้ส่วนตัวร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ เช่น ที่ตัดเล็บ ที่โกนหนวด แปรงสีฟัน ส่วนบุคคลที่มีประวัติกร่วมเพศ หรือมีอาการของโรคเอดส์ ควรตรวจโรคเลือดหรืออวัยวะอื่น และควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์และป้องกันตนเองเสมอและสร้างเสริมทัศนคติต่อการป้องกันโรคเอดส์ (สุรพล สุวรรณกุล และอมร ทีลาธัมมิ, 2536, หน้า 96 ; อนุวัตร รุ่งพิสุทธิพงษ์, 2542, หน้า 95; จันทรวีภา ดิลกสัมพันธ์, 2543, หน้า 142)

3.4 การหย่าร้าง

การหย่าร้างเป็นการสิ้นสุดชีวิตการแต่งงานหรือการสิ้นสภาพการมีชีวิตคู่ ซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาของคู่สมรส โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะให้เหตุผลว่าปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ ซึ่งมีความหมายทั้งในเรื่องเพศ ครอบครัว ญาติพี่น้อง และการดำรงชีวิตประจำวัน (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ, 2540, หน้า 54) จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกา พบว่า เด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานหรือเมื่อมีบุตรแล้วจึงแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรส แต่ก็มีความเสี่ยงต่อการหย่าร้างสูงกว่าคู่สมรสที่ไม่ใช่วัยรุ่น เพราะมักมีปัญหาทางการเรียน การทำหน้าที่สามีภรรยา ความมั่นคงทางการเงินและอาชีพ รวมทั้งการปรับตัวต่อปัญหาวัยรุ่น (Gormly & Brodzinsky, 1989, p.305)

จะเห็นได้ว่า การมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอาจก่อให้เกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การทำแท้ง การเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการหย่าร้าง ดังนั้นจึงควรมีการให้ความรู้ในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวัยรุ่น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่อไป

การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

เนื่องจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นจะก่อให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การทำแท้ง และการหย่าร้าง ดังนั้นจึงควรมีการตระหนักถึงการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่

1. การใช้ถุงยางอนามัย ถุงยางอนามัย (condom) เป็นถุงสำหรับใส่คลุมองศาขณะร่วมเพศ เพื่อป้องกันการหลั่งน้ำอสุจิเข้าช่องคลอด ในการใช้ถุงยางอนามัยจะต้องมีขั้นตอนการใส่ที่ถูกต้อง ได้แก่ ตรวจสอบคุณภาพก่อนถุงยางอนามัยก่อนใช้ โดยดูวันหมดอายุ จะต้องบีบลมที่อยู่บริเวณปลายถุงยางออก โดยให้เหลือเฉพาะปลายถุงเล็กน้อยและใส่ถุงยางอนามัยในขณะที่อวัยวะเพศแข็งตัวเต็มที่ก่อนร่วมเพศ โดยใส่คลุมถึงโคนอวัยวะเพศ และเว้นตอนปลายถุงยางไว้ประมาณ $\frac{1}{2}$ นิ้ว หลังจากที่ยังร่วมเพศเสร็จแล้วจะต้องรีบดึงอวัยวะเพศพร้อมด้วยถุงยางออกก่อนที่จะอวัยวะเพศจะอ่อนตัว ถอดถุงยางโดยใช้นิ้วจับขอบถุงยางก่อนแล้วจึงดึงออกมา ข้อดีของการใช้ถุงยางอนามัย ได้แก่ ใช้ง่าย ราคาถูกและหาได้ง่าย มีความปลอดภัยสูง ไม่มีผลต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย และมีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันการตั้งครรภ์ เพราะมีโอกาสที่จะฉีกขาดหรือมีรูรั่วมีน้อยมาก ส่วนข้อเสียนั้น ถึงแม้ว่าจะมีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แต่หากใช้ไม่ถูกต้องหรือหลงลืมไม่ใช้ทุกครั้ง ก็อาจทำให้ตั้งครรภ์ได้ นอกจากนี้การใส่ถุงยาง

อนามัยอาจทำให้หงุดหงิด เนื่องจากจะต้องรอใส่ในขณะที่ยังหัดเดิน (เฉลิมศรี รัตนเศรษฐ และสุวชัย อินทรประเสริฐ, 2535, หน้า 219-222; สุพร เกิดสว่าง, 2527, หน้า 43-45) จากการศึกษาพฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่กำหนดความตั้งใจใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีของเด็กวัยรุ่นชาย พบว่า มีผู้ที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก เป็นจำนวนน้อย ร้อยละ 9.6 และมีถึงครึ่งหนึ่งที่ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก ส่วนการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่หญิงคนรักหรือหญิงบริการทางเพศ พบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งร้อยละ 40 ส่วนการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ พบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ร้อยละ 54.6 และไม่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ร้อยละ 13.6 (ศรีสุดา โภคา, 2541, หน้า 48-49) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ แต่จะไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน นอกจากนี้การศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เสี่ยงของวัยรุ่น พบว่า เกือบ 4 ใน 5 ของวัยรุ่นหญิงมีความรู้เรื่องถุงยางอนามัยน้อย แต่อย่างไรก็ตามพบว่ามีถึง 2 ใน 5 ของวัยรุ่นชายที่มีความรู้เรื่อง ถุงยางอนามัยน้อย โดยเรื่องที่วัยรุ่นทั้งหญิงและชายรู้มากที่สุด คือ การเลือกถุงยางอนามัยนั้นควรดูที่วันผลิตและวันหมดอายุ และเรื่องที่วัยรุ่นชายส่วนใหญ่มีความรู้ก็คือ การใช้ถุงยางอนามัยขณะที่ยังหัดเดิน และการบีบกระเปาะปลายถุงก่อนใส่ (อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์, 2538, หน้า 29)

2. การไม่ดื่มสุรา เนื่องจากการดื่มสุราเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จนถึงขั้นการติดต่อของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ เนื่องจากการดื่มสุราทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ เป็นผลให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย (Blanken, 1993, pp.25-26) จากการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นต่อการติดเชื้อเอชไอวีในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1992 พบว่า การดื่มสุรามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น โดยพบว่าการดื่มสุราจะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ซึ่งก่อให้เกิดการติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่น ๆ ตลอดจนการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์มากกว่าวัยรุ่นที่ไม่ดื่มสุรา (National Institute of Child health and Human Development, 1994, p.82) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 314 คน พบว่า ก่อนการมีเพศสัมพันธ์เกือบ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างจะมีการดื่มสุรา โดยที่สัดส่วนของพฤติกรรมดังกล่าวเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิง แต่โดยส่วนใหญ่ เพศชาย ร้อยละ 87.5 จะดื่มสุราเป็นบางครั้ง และมีส่วนน้อยที่ดื่มสุราทุกครั้ง ในขณะที่เพศหญิงทุกรายก่อนมีเพศสัมพันธ์จะดื่มสุราเป็นบางครั้งเท่านั้น (ปวีณา สายสูง, 2541, หน้า 35,43)

3. การไม่เที่ยวสถานเรีงรมย์ สถานเรีงรมย์ถือเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางเพศที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ ค่านิยม และการแสดงออกทางพฤติกรรมของวัยรุ่น เช่น การแต่งกาย การแสดงออกทางเพศอย่างเปิดเผย ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์แก่วัยรุ่นได้ (สุชา จันทน์เอม, 2529, หน้า 80; แสงอัมพา บำรุงธรรม, 2543, หน้า 127) จากการศึกษาการมีเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดของกลุ่มวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การเที่ยวสถานเรีงรมย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสบการณ์ทางเพศ (จุฑามาศ นุชนารถ, 2531, หน้า 78-80) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงสำรวจของวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศส่วนมากจะเป็นเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหอพักหรือบ้านพักในเมืองซึ่งอยู่ใกล้สถานเรีงรมย์หรือสถานบริการทางเพศ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537, หน้า 13-14)

4. การหลีกเลี่ยงสิ่งที่กระตุ้นความรู้สึกลงทางเพศและการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อมีความต้องการทางเพศ สื่อสารมวลชนถือเป็นแหล่งสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่วัยรุ่นรับได้ง่ายและมากที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งอาจให้ผลทั้งในทางลบและทางบวกแก่วัยรุ่น กล่าวคือ ถ้าเนื้อหาที่มีประโยชน์ให้ความรู้ เสริมสร้างทัศนคติที่ดีและส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา สื่อนั้นก็มื่ออิทธิพลทางบวก ในทางตรงกันข้ามถ้าเนื้อหาที่ไม่มีประโยชน์และเป็นผลเสียต่อวัยรุ่น สื่อนั้นก็มื่ออิทธิพลทางลบเช่นกัน (นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์ และคณะ, 2540, หน้า 14-15; นิตยา ปัญจมิถิติ, อังใน จันทรแรม ทองศิริ, 2539, หน้า 64) จากการศึกษาเพศศึกษา การวิเคราะห์และประเมินค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์ โดยศึกษานิตยสารและหนังสือพิมพ์ที่วางจำหน่ายในช่วงเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม ปี พ.ศ 2527 เนื้อหาเพศศึกษาของหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ ส่วนใหญ่เป็นการตอบปัญหาทางการแพทย์ เพศ และปัญหาชีวิต นอกจากนี้ยังมีการเสนอเนื้อหาเพศศึกษาในรูปของบทความและนวนิยาย สำหรับเนื้อหาเพศศึกษาในนิตยสาร พบว่า มีการนำเสนอภาพปลุกอารมณ์สอดแทรกปะปนกับการเสนอเนื้อหาทางเพศศึกษา ซึ่งภาพไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องการตอบปัญหาทางเพศ (พินิจ สุภมัสดุอังกูร, 2528, บทคัดย่อ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับเพศและประสบการณ์เกี่ยวกับเพศและโรคเอดส์ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สื่อที่มีส่วนกระตุ้นความรู้สึกลงทางเพศมากที่สุดคือ การอ่านหนังสือที่มุ่งเสนอเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะการควิดิทัศน์ (สุภจรี วชิวิวัฒน์, 2533, หน้า 92-97)

การปฏิบัติตัวเมื่อมีความต้องการทางเพศ การระบายความต้องการทางเพศที่พบมากในวัยรุ่นคือ การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสัมผัสโดยตรงกับจุดที่มีความไวต่อการกระตุ้น ในขณะที่ทำการกระตุ้นตัวเองอาจมีการสร้างจินตนาการต่าง ๆ ตามความปรารถนาของ

ผู้กระทำเอง จะช่วยให้การกระตุ้นถึงจุดสุดยอดได้เร็วขึ้น และเป็นทางหนึ่งที่จะลดความต้องการทางเพศที่ไม่เหมาะสม บิดามารดาที่พบว่าวัยรุ่นมีการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ไม่ควรลงโทษบุตร แต่ควรอธิบายให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติ เป็นการระบายอารมณ์ทางเพศอย่างหนึ่ง ซึ่งจำเป็นสำหรับการควบคุมแรงผลักดันทางเพศ แต่ต้องกระทำโดยความเหมาะสม ไม่หมกมุ่นจนเกินไป และต้องสามารถยับยั้งชั่งใจได้เมื่ออยู่ในภาวะที่ไม่สมควรกระทำ นอกจากนี้บิดามารดาควรแนะนำกิจกรรม การเล่นกีฬา และดนตรี เพื่อเป็นการช่วยระบายความต้องการทางเพศได้อีกทางหนึ่ง (อนเนก อารีพรอค และสุวัทนา อารีพรอค, 2525, หน้า 110-111; นางลักษณ เอ็มประดิษฐ์ และคณะ, 2540, หน้า 72) จากการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ เมื่อเกิดอารมณ์ทางเพศได้จัดการด้วยกิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การฟังเพลง ปลูกต้นไม้ เล่นเกมส์ เล่นดนตรี ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา ทำจิตใจให้สงบ/ทำสมาธิ ปล่อยให้หายเอง บางส่วนใช้วิธีสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง และใช้วิธีคุยกับเพื่อนต่างเพศ และที่สำคัญคือมีบางส่วนที่จัดการอารมณ์เพศของตนเองด้วยการมีเพศสัมพันธ์ (จิรพรรณ อินทา, 2542, หน้า 65) นอกจากนี้จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองของนักศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญในส่วนกลาง พบว่านักเรียนชายจะสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองมากกว่านักเรียนหญิง สาเหตุของการสำเร็จความใคร่คือการอ่านหนังสือและดูภาพยนตร์เกี่ยวกับเรื่องเพศ (นพดล ลิ้มสุวรรณ์ และสุภา มาลากุล ช่างใน วิจิตร ศรีสุพรรณ และคณะ, 2533, หน้า 11)

ทฤษฎีการสื่อสาร

1. การสื่อสาร

1.1. ความหมายของการสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ความคิดเห็นและประสบการณ์จากแหล่งหนึ่งไปอีกแหล่งหนึ่ง โดยผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะการณ์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน(อรุณีประภา หอมเศรษฐี, 2531, หน้า 1; แม้นมาส ชวลิต และคณะ, 2532, หน้า 6; ชูพา สุภากุล, 2543, หน้า 3)

1.2 กระบวนการสื่อสาร

ปรมะ สตะเวทิน (2535, หน้า 7) อธิบายว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้ส่งสาร” ไปยังอีกบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับสาร” โดยผ่านสื่อ

แผนภูมิแสดงแบบจำลองการสื่อสาร

โดยเบอร์โล (David K. Berio, 1960, pp. 30-72) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการสื่อสารดังนี้

1.2.1 ผู้ส่งสาร (Communication source) คือผู้ที่ริเริ่มการติดต่อสื่อสาร อาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรหรือสถาบันก็ได้ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพในการสื่อสาร ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ระดับความรู้ สถานภาพในระบบสังคมและวัฒนธรรม

1.2.2 สาร (Message) คือ เนื้อหาสาระหรือสัญลักษณ์ ภาษา สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายเป็นที่เข้าใจกันได้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารนั้น คือ เนื้อหาสาระของสาร และการจัดรูปแบบของสารเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าใจ

1.2.3 สื่อ (Channel) คือหนทางหรือวิถีทางที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับสารหรือผู้นำสารไปยังผู้รับหากปราศจากช่องทางการสื่อสารแล้ว ข่าวสารก็จะไม่ถึงผู้รับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลคือความเหมาะสมของช่องทางการสื่อสารหรือสื่อที่เลือกใช้

1.2.4 ผู้รับสาร (Communication reciever) คือบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการสื่อสารหรือจุดหมายปลายทางในการสื่อสาร สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลคือ ทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ระดับความรู้ สถานภาพในระบบสังคมและวัฒนธรรม

1.3 ประเภทของการสื่อสาร การสื่อสารสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ หากแบ่งตามผู้รับสารสามารถแบ่งได้ดังนี้ (แม้นมาส ซวลิต และคณะ, 2532, หน้า 8-10; ปรมะ สตะเวทิน, 2535, หน้า 24-30)

1.3.1 การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารเฉพาะหน้าตัวต่อตัวระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เช่น การทักทาย การสนทนา การสัมภาษณ์ มีลักษณะเฉพาะโดยมีการส่งและรับกันระหว่างบุคคลสองคน ผู้อื่นไม่ค่อยมีโอกาสอย่างเป็นทางการในการรับรู้ด้วย

1.3.2 การสื่อสารกลุ่ม หมายถึง การสื่อสารระหว่างฝ่ายหนึ่งที่เป็นบุคคลหรือองค์กรกับคนอีกหลายคนที่เป็นผู้รับสาร ทั้งในรูปแบบที่สามารถมองเห็นหน้ากันได้หรือเฉพาะ

หน้า และในแบบที่ไม่เฉพาะหน้าแต่ทุกคนมีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

1.3.3 การสื่อสารมวลชน หมายถึง การสื่อสารไปยังคนหมู่มาก เป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจจะแยกแยะออกเป็นกลุ่มย่อยได้ ลักษณะของผู้รับสารยากที่จะแยกแยะว่าเป็นใคร การแบ่งประเภทของสื่อมวลชนมีเกณฑ์แตกต่างกันไป แต่ที่นิยมกันและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป คือ การแบ่งโดยอาศัยลักษณะด้านเทคนิคของสื่อเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) สื่อสิ่งพิมพ์ (print media) เป็นสื่อที่อาศัยเทคนิคด้านการพิมพ์บนแผ่นกระดาษสร้างสารในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น เป็นตัวหนังสือ รูปภาพ แผนภูมิ ฯลฯ สารเหล่านี้จะถูกรับรู้โดยประสาทตา และการมองเห็นเป็นสิ่งสำคัญ แบ่งเป็น หนังสือพิมพ์ (newspapers) นิตยสารและวารสาร (magazine) หนังสือเล่ม (books) และสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ เช่น โปสเตอร์ ป้ายประกาศ เอกสาร แผ่นพับ ใบปลิว จุลสาร

(2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic media) เป็นสื่อที่อาศัยเทคนิคด้านอิเล็กทรอนิกส์สร้างสารในรูปแบบของเสียงและภาพ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สารเหล่านี้จะถูกรับรู้โดยใช้ประสาทตาและหู คือทั้งการมองเห็นและได้ยิน อาจแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

- สื่อที่ให้เสียง ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง
- สื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียง ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ภาพทัศน์

(เครื่องบันทึกภาพ) และภาพยนตร์

1.4 โครงสร้างของกระบวนการพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ดังนี้ (ขวัญเรือน กิตติวัฒน์, 2537, หน้า 18-20)

1.4.1 พฤติกรรมการสื่อสารแบบเส้นตรงทางเดียว เป็นกระบวนการสื่อสารแบบทิศทางเดียว (one-way communication) ผู้ส่งสารมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กระทำ (active) การถ่ายทอดสารและความคิดไปยังผู้รับสาร โดยมีความตั้งใจที่จะกระทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิดบางอย่างของผู้รับสารให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตนเอง เช่น การโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับ อุดมการณ์ ครูสอนหนังสือโดยการอธิบายและสั่งงาน

1.4.2 พฤติกรรมการสื่อสารแบบปฏิริยาซ้อนกลับ เป็นกระบวนการสื่อสารในรูปแบบสองทิศทาง (two-way communication) กระบวนการสื่อสารของคนเรามีได้สิ้นสุดที่ผู้รับสารในลักษณะที่เป็นเส้นตรงทิศทางเดียวเท่านั้น ตามสภาพการณ์ที่แท้จริงตามธรรมชาติ คนเราจะแลกเปลี่ยนสารและความคิดซ้อนกลับไปยังผู้ส่งสารด้วย เช่น ครูสั่งการบ้าน และให้นักเรียนซักถามบางข้อที่ไม่เข้าใจวิธีการทำ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับการสื่อสาร (selectivity in communication)

การที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อชนิดใด ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การเลือกสื่อ ดังนี้ (ยูพา สุภากุล, 2534, หน้า 124-127)

2.1 เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (availability) ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ไม่ต้องใช้ความพยายามมาก เช่น ประชาชนในชนบท ส่วนใหญ่จะเปิดรับสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นหลัก เพราะสามารถจัดหาได้ง่ายกว่าสื่ออื่น

2.2 เลือกสื่อที่สะดวกสบายและนิยม (convenience preference) ผู้รับสารสามารถเลือกสื่อได้ตามที่ตนสะดวกทั้งทางด้านหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ นิตยสารและสื่อบุคคล

2.3 เลือกสื่อตามความเคยชิน (accustomed) ผู้รับสารบางคนไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับอยู่

2.4 ลักษณะเฉพาะของสื่อ (characteristic of media) คุณลักษณะเฉพาะของสื่อที่มีผลต่อการเลือกสื่อของผู้รับสาร เช่น ลักษณะเด่นของหนังสือพิมพ์ คือสามารถให้ข่าวสารในรายละเอียดได้ดี ราคาถูก นำติดตัวไปได้ทุกหนแห่ง เป็นต้น

2.5 เลือกสื่อที่สอดคล้องกับตน (consistency) ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตน

2.6 เลือกตามการเลือกสรร (selective process) ในกระบวนการเลือกสรรของผู้รับสาร เป็นการเลือกเพื่อการรับรู้ บุคคลจะมีกระบวนการเลือกสรรของตนเอง ประกอบด้วย

2.6.1 การเลือกรับหรือเลือกสนใจ (selective exposure or selective attention) กล่าวคือผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนความคิดเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือเกิดความไม่สบายใจ ฉะนั้นการลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารเฉพาะข่าวที่สอดคล้องกับความคิดของตน

2.6.2 การเลือกรับรู้และตีความหมาย (selective perception or interpretation) หลังจากการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้และตีความข่าวสารที่ได้รับแตกต่างกันตามประสบการณ์ ทัศนคติ ความต้องการ แรงงูใจ

2.6.3 การเลือกจดจำ (selective retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะตรงส่วนที่ตนเองสนใจ ตามความต้องการและทัศนคติของตนเองและมักจะลืมในสิ่งที่ตนเองไม่สนใจหรือเรื่องที่ขัดแย้ง

สรุปการสื่อสารเป็นการถ่ายทอดความคิดจากแหล่งหนึ่งไปอีกแหล่งหนึ่ง โดยผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม การสื่อสารมวลชน โดยการสื่อสารจะสำเร็จได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบของการสื่อสาร และผู้รับสารจะมีการเลือกเปิดรับสื่อแตกต่างกันแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการเลือกสื่อ

ความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางเพศ

ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเป็นการอธิบายเหตุผลเฉพาะร่วมกับการแสดงออกซึ่งวิจาร์ณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับทัศนคติ โดยความคิดเห็นจะมีความหมายแคบกว่าทัศนคติ และเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ นอกจากนี้ความคิดเห็นของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามข้อเท็จจริงและทัศนคติของบุคคล (Fishbein, 1967, p.78; สุรางค์ จันทน์เอม, มปป., หน้า 40-41)

จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลมีความสำคัญ เพราะมีความเกี่ยวเนื่องกับทัศนคติ โดยทัศนคติจะมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล และการแสดงเหตุผลของบุคคลเป็นอันมาก ทัศนคติจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำนายพฤติกรรมของบุคคล และบุคคลมีแนวโน้มที่จะเอาทัศนคติเข้าไปเป็นส่วนในการที่จะมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526, หน้า 8)

การให้ข้อมูลข่าวสารทางเพศที่ถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นมากเพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่น โดยทั่วไปแหล่งข้อมูลข่าวสารทางเพศได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อสารมวลชน (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ และคณะ, 2540, หน้า 3)

1. ครอบครัว บ้านหรือครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและดีที่สุดสำหรับการอบรมสั่งสอนเพศศึกษาให้แก่เด็ก ทั้งนี้เพราะเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมทั้งหลายภายในแต่ละบ้านหรือครอบครัวมีความสัมพันธ์อันเหมาะสมที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยการศึกษาจากแบบอย่าง คำสั่งสอน ข้อเท็จจริง การแนะนำหรือคำแนะนำต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ (สุชาติ โสมประยูร และวรรณี โสมประยูร, 2541, หน้า 177) นอกจากนี้การที่วัยรุ่นซึ่งมีอายุน้อย ทำให้มีประสบการณ์ มีความรู้ด้านต่าง ๆ น้อยตามไปด้วย โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ การหลีกเลี่ยงสถานการณ์วิกฤติ และการเบี่ยงเบนความรู้สึกรู้สึกทางเพศ ซึ่งจะส่งผลให้ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นเครื่องมือของผู้อื่นได้ง่าย และทำให้มีเพศสัมพันธ์ขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจและไม่ได้ป้องกัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ ดังนั้นบิดามารดาจึงต้องถ่ายทอดความรู้หรือคำแนะนำเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การฝึกทักษะเพื่อเบี่ยงเบนความรู้สึกรู้สึกทางเพศ และการฝึกประสบการณ์เพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์วิกฤติให้แก่บุตรของตน

(บุศยา แรกข้าว, 2543, หน้า 197) จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ พบว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้เกิดความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมทางเพศที่พึงและไม่พึงประสงค์ (แสงอัมพา บำรุงธรรม, 2543, หน้า 126) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่านักศึกษาที่มีความรู้ที่ผูกพันกับครอบครัวมาก จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับต่ำ (พิสมัย นพรัตน์, 2543, หน้า 79)

2. โรงเรียน โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญรองจากสถาบันครอบครัวในการให้ทิศทางในเรื่องเพศที่ถูกต้องเหมาะสมแก่วัยของเด็กและเยาวชน ในระบบโรงเรียน ความรู้ทางเพศหรือเพศศึกษาที่สอดแทรกให้แก่เยาวชนนั้นจะผ่านทางหลักสูตรการศึกษาของวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาสุขศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา เป็นต้น โดยเนื้อหาเพศศึกษาควรประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ ๆ และประกอบด้วย 4 แขนงวิชาใหญ่ ๆ คือ ชีววิทยา สุขวิทยา จิตวิทยาและสังคมวิทยา (นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์, 2540, หน้า 10-11) อันได้แก่

2.1 ลักษณะทางชีววิทยา ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกายวิภาคและสรีรวิทยาของร่างกายมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ เช่น โครงสร้าง หน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ในระบบการสืบพันธุ์ของเพศชายและเพศหญิง ลักษณะทางพันธุกรรมที่เกี่ยวกับเพศ การเจริญเติบโตทางเพศในด้านร่างกาย การสืบพันธุ์หรือการร่วมประเวณี การตั้งครภ์ การคุมกำเนิด ฯลฯ

2.2 ลักษณะทางสุขวิทยา ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับสุขภาพ การระวังรักษาร่างกายให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือความผิดปกติทางเพศ เช่น ข้อควรระวังรักษาและสุขปฏิบัติเกี่ยวกับอวัยวะเพศ ข้อควรปฏิบัติขณะมีประจำเดือน การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ฯลฯ

2.3 ลักษณะทางจิตวิทยา ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับจิตใจและอารมณ์ เช่น ความเจริญเติบโตทางเพศในด้านจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์เมื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่น แรงดันทางเพศ การระบายอารมณ์ทางเพศ ทศนคติต่อเพศตรงข้าม ความรัก ความต้องการหรือความรู้สึกทางเพศ ความผิดปกติทางด้านจิตใจและอารมณ์

2.4 ลักษณะทางสังคมวิทยา ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและมาตรฐานความประพฤติหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม เช่น ความเจริญเติบโตทางเพศในด้านสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เพศสัมพันธ์ อิทธิพลของเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม การเกี่ยวพาราสี การเลือกคู่ครอง การแต่งงานชีวิตสมรสหรือชีวิตครอบครัว (สุชาติ โสภประยูร และวรรณี โสภประยูร, 2541, หน้า 5-6)

นอกจากนี้การเตรียมครูอาจารย์ในการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน จะต้องมีการเตรียมทั้งด้านความรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้เป็นไปในเชิงบวกต่อการสอนเรื่องเพศศึกษา

โดยจัดอบรมเป็นหลักสูตระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ ผู้อบรมจะต้องพิจารณาเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับระดับของเด็ก ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนเรื่องเพศศึกษาจะต้องเป็นครูที่ใจกว้าง มีบุคลิกภาพที่อบอุ่น เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าพูดคุยซักถามปัญหาต่าง ๆ และสิ่งที่สำคัญคือ ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องเพศ ส่วนวิธีการสอนอาจจะอยู่ในรูปของการบรรยาย การอภิปรายซักถาม การฉายสไลด์ การแสดงละคร ซึ่งขึ้นอยู่กับอายุและความพร้อมของเด็กและเนื้อหาที่จะสอน (วันทนี วาลิกะสิน, 2526, หน้า 192-193)

สำหรับกลุ่มวัยรุ่น เพื่อนจะมีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องเพศสัมพันธ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเพื่อนสนิทมักจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น เพราะเพื่อนในกลุ่มเดียวกันมักมีลักษณะเหมือน ๆ กัน และมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมีค่านิยมเหมือนกัน (Fisher & Fisher, 1992, pp. 455-474) จากการศึกษาอิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่คุยเรื่องเพศศึกษากับบิดามารดาและครู คิดเป็นร้อยละ 58 และ 78.8 ตามลำดับ แต่ส่วนใหญ่จะคุยเรื่องเพศศึกษากับเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 91.5 นอกจากนี้พบว่าเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างคุยกับครูมากที่สุดคือ การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (ชาดิวุฒิ วัจวล, 2542, หน้า 65-66) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่เพื่อนจะเป็นแหล่งความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์และให้คำแนะนำเรื่องเพศสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 74.8 และ 76 ตามลำดับ (จิรพรธณ อินทา, 2542, หน้า 38) และสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในจังหวัดน่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบ 2 ใน 3 จะปรึกษาเรื่องเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่สนิท คิดเป็นร้อยละ 61.4 โดยจะปรึกษากับเพื่อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85 (ปวีณา สายสูง, 2541, หน้า 53)

3. ชุมชน ประกอบด้วยคนในชุมชน หน่วยงานที่ปฏิบัติงานในชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ชุมชนมีอิทธิพลต่อเรื่องเพศทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งนี้เพราะชุมชนก็ประกอบด้วยครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวที่มีค่านิยมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศทั้งเหมือนกัน คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน นอกจากนี้กลุ่มเพื่อน สถานที่ทำงานต่าง ๆ และความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุในสังคมที่มากขึ้นก็เป็นสิ่งดึงดูดใจเด็กและเยาวชนให้ก้าวสู่โลกภายนอกมากกว่าการอยู่กับบ้าน และอาจสร้างค่านิยมทางเพศที่ไม่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนสนใจ อยากรู้อยากเห็น อยากทดลองและอาจนำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งการมีค่านิยมตามกลุ่มย่อยเหล่านั้น (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2540 และคณะ, หน้า 12-13) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า สิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี

การแต่งกาย สถานะเรีงรมย์ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศที่พึงและไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่น และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานที่พักอาศัยอยู่ใกล้สถานเรีงรมย์มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่ไกลจากสถานเรีงรมย์ (แสงอัมพา บำรุงธรรม, 2541, หน้า 127; ปวีณา สายสูง, 2541, หน้า 61) ซึ่งสอดคล้องจากการศึกษาเชิงสำรวจวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ส่วนมากจะเป็นเด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหอพักหรือบ้านพักในเมืองซึ่งอยู่ใกล้สถานเรีงรมย์หรือสถานบริการทางเพศ (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537, หน้า 13-14)

4. สื่อมวลชน สื่อมวลชนในขณะนี้มีหลายรูปแบบ เป็นสิ่งสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อาจให้ผลทั้งในทางลบและทางบวกแก่กลุ่มผู้รับข้อมูลข่าวสาร ยกตัวอย่างเช่น พฤติกรรมทางเพศหรือบทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสม อาจมีความนิยมชมชอบมากกว่าการดูแลอย่างของผู้ที่มีความสามารถหรือ ความเป็นอัจฉริยะบุคคลตามที่ปรากฏทางสื่อมวลชน ฉะนั้นการที่มีผู้กล่าวว่าสื่อมวลชนให้ทั้งความฉลาดและความมั่งงายแก่นมนุษย์ แต่ทั้งนี้คงต้องขึ้นอยู่กับความรู้ จักแยกแยะความถูกผิดของผู้รับข่าวสารด้วย (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ และคณะ, 2540, หน้า 14-15) จากการศึกษาการมีเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดของกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการอ่านหนังสือหรือดูภาพยนตร์ที่มีภาพการร่วมเพศ และการเที่ยวสถานเรีงรมย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสบการณ์ทางเพศ (จุฑามาศ นุชนารถ, 2531, หน้า 74-81) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความรู้ทัศนคติเกี่ยวกับเพศและประสบการณ์เกี่ยวกับเพศและโรคเอดส์ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบสื่อที่มีส่วนกระตุ้นความรู้สึกทางเพศมากที่สุดคือ การอ่านหนังสือที่มุ่งเสนอเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะการดูวิดีโอ (ศุภจรี วชิภวิวัฒน์, 2533, หน้า 92-97) และการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า สิ่งพิมพ์และสื่อที่มีส่วนกระตุ้นความรู้สึกทางเพศมากที่สุดคือ วิดีทัศน์ ร้อยละ 67.6 รองลงมาคือ นิตยสารหรือภาพนิตยสาร ร้อยละ 27.1 และหากมีปัญหาเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะไม่ปรึกษาบุคคลในครอบครัว (จันทร์แรม ทองศิริ, 2539, หน้า 55-57) นอกจากนี้จากการศึกษาอิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีผลต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสหศึกษา พบว่าส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสื่อบุคคลในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.3 40.5 และ 38.3 ตามลำดับ (ชาติวุฒิ วัฒน, 2542, หน้า 57)

นอกจากนี้พบว่าความแตกต่างระหว่างเพศทำให้ความคิดเห็นในเรื่องเพศของวัยรุ่นแตกต่างกัน จากการศึกษาเรื่องเหตุผลในการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตเมืองเชียงใหม่ พบว่านักเรียนชายกับหญิงที่ตัดสินใจไม่มีเพศสัมพันธ์ใช้เหตุผลด้านค่านิยมประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศแตกต่างกัน (ศรีเกษ รัญญาวินิชกุล, 2536, หน้า 120-122) และจากการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และพฤติกรรมของนักศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ พบว่า นักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงมีความคิดเห็นด้านการสมาคมกับเพื่อนต่างเพศแตกต่างกัน (วรวิทย์ ตาปิง, 2536, หน้า 74-95) นอกจากนี้การศึกษาในเรื่องที่กล่าวมาแล้วพบว่า ลักษณะการพักอาศัยที่แตกต่างกันก็ทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัวและนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่เองมีความคิดเห็นในเรื่องการคบกับเพื่อนต่างเพศด้านการวางตัวและปฏิบัติต่อกันของชายและหญิงแตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่เองไม่มีใครมาควบคุมดูแล อิทธิพลของครอบครัวไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ (วรวิทย์ ตาปิง, 2536, หน้า 95-96) และจากการศึกษาเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในอำเภอเมืองจังหวัดน่าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศค่อนข้างน้อยนั้นส่วนใหญ่มีครอบครัวที่อบอุ่น (จันทร์แรม ทองศิริ, 2539, หน้า 62-63)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองในสิ่งใหม่ หากวัยรุ่นได้รับข้อมูลข่าวสารทางเพศที่ไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอ อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ง่าย ดังนั้นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสื่อสารมวลชน ควรเป็นที่ปรึกษาและให้ข้อมูลข่าวสารทางเพศที่เหมาะสมแก่วัยรุ่น เพื่อที่จะได้ช่วยในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ อันได้แก่ การใช้ถุงยางอนามัย การไม่ดื่มสุรา การไม่เที่ยวสถานเรีงรมย์ การหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อมีความต้องการทางเพศ นอกจากนี้ยังพบว่าเพศชายและเพศหญิงรวมทั้งวัยรุ่นที่มีการพักอาศัยแตกต่างกันอาจจะมีความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางเพศและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศแตกต่างกัน ดังนั้นจึงใคร่ศึกษาความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสารทางเพศและการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

